

Archeologienota
Vosselaar – Antwerpsesteenweg 46

Natasja Reyns

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/60

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	12
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	22
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	24
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	25
3	Samenvatting	26
4	Bibliografie	27
4.1	Publicaties	27
4.2	Websites	27
5	Bijlagen	28
5.1	Archeologische periodes	28

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2023C84

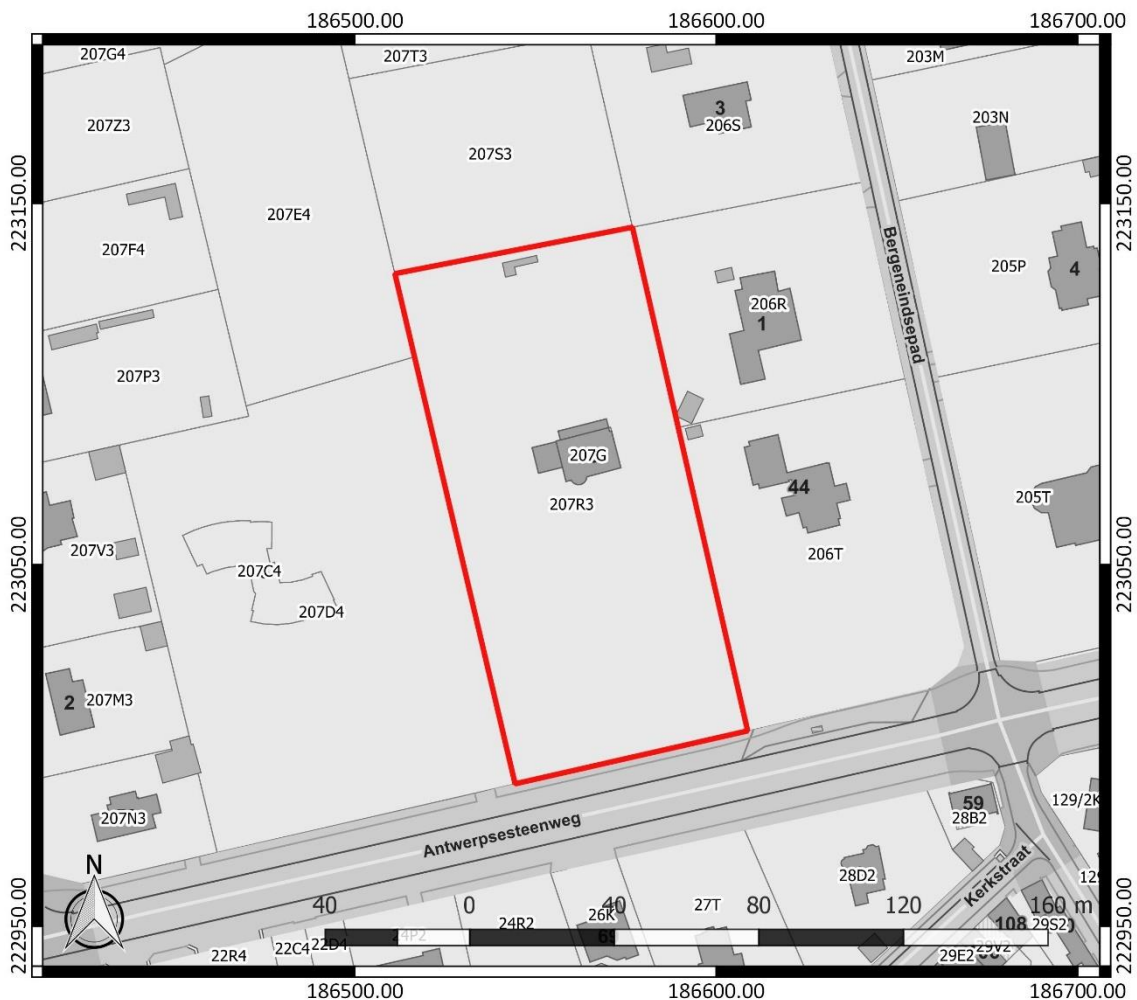
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Antwerpen, Vosselaar, Antwerpsesteenweg, Looi

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 186511.08, 222989.39
- 186608.69, 223143.43

Kadastraal plan:

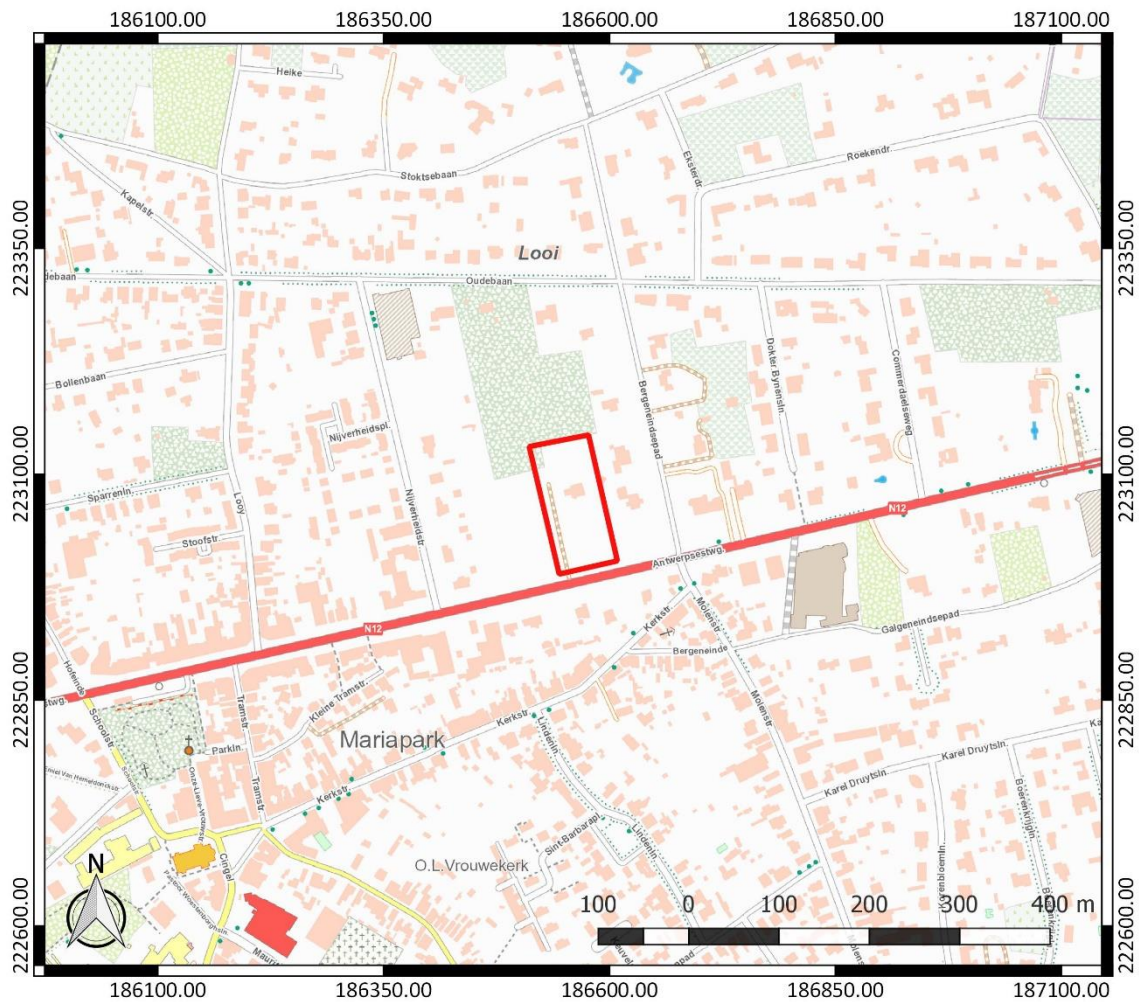

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Vosselaar, Afdeling 1, sectie A, nummers 207G en 207R3

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9637 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 09/03/2023 – 23/03/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, heide

Verstoorde zones: ongeveer de helft van de bestaande woning is onderkelderd. De zone van de woning blijkt opgehoogd (zie verder). Daardoor is de negatieve impact van de kelder onder de woning mogelijk beperkt gebleven. Het betreft ook slechts een beperkte zone ten opzichte van het volledige perceel.

Figuur 3: Zicht op de kelder van de bestaande woning

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

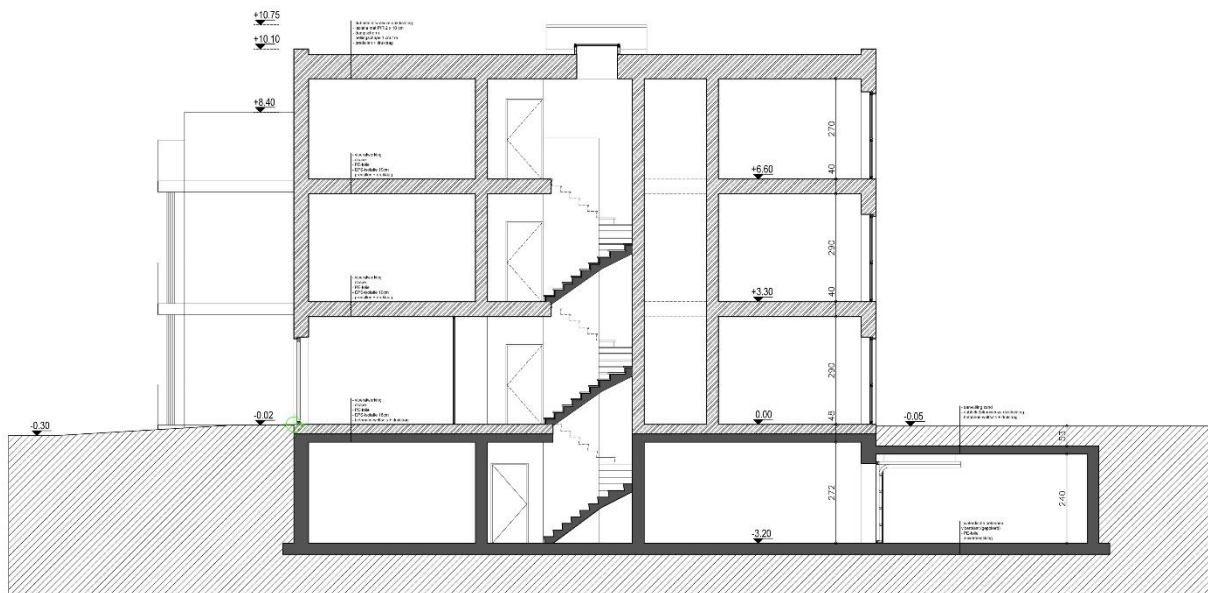
2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de bestaande bebouwing gesloopt. In de plaats worden 19 appartementen en 2 kantoren met een ondergrondse parking gerealiseerd. Een groot deel van de nieuwe bebouwing zal daarmee onderkelderd worden, tot op een diepte van ca. 3,20 m onder het maaiveldniveau. De overige bebouwing die niet ter hoogte van de ondergrondse parking komt te liggen, wordt gefundeerd op een vloerplaat op volle grond en op funderingssleuven. De vloerplaat kent een verstoringsdiepte van ca. 30 cm. De funderingssleuven kennen een verstoringsdiepte van ca. 80 cm.

Daarbuiten worden regenwaterputten, septische putten en wadi's aangelegd. De regenwaterputten en de septische putten kennen een verstoringsdiepte tot ca. 3,20 m. De wadi's zullen een verstoringsdiepte van ca. 30 cm kennen.

Verder wordt nog omgevingsaanleg voorzien. Die bestaat uit de aanleg van weginfrastructuur en infrastructuur voor bovengronds parkeren. Deze bodemingrepen zullen een verstoringsdiepte van ca. 40 cm kennen.

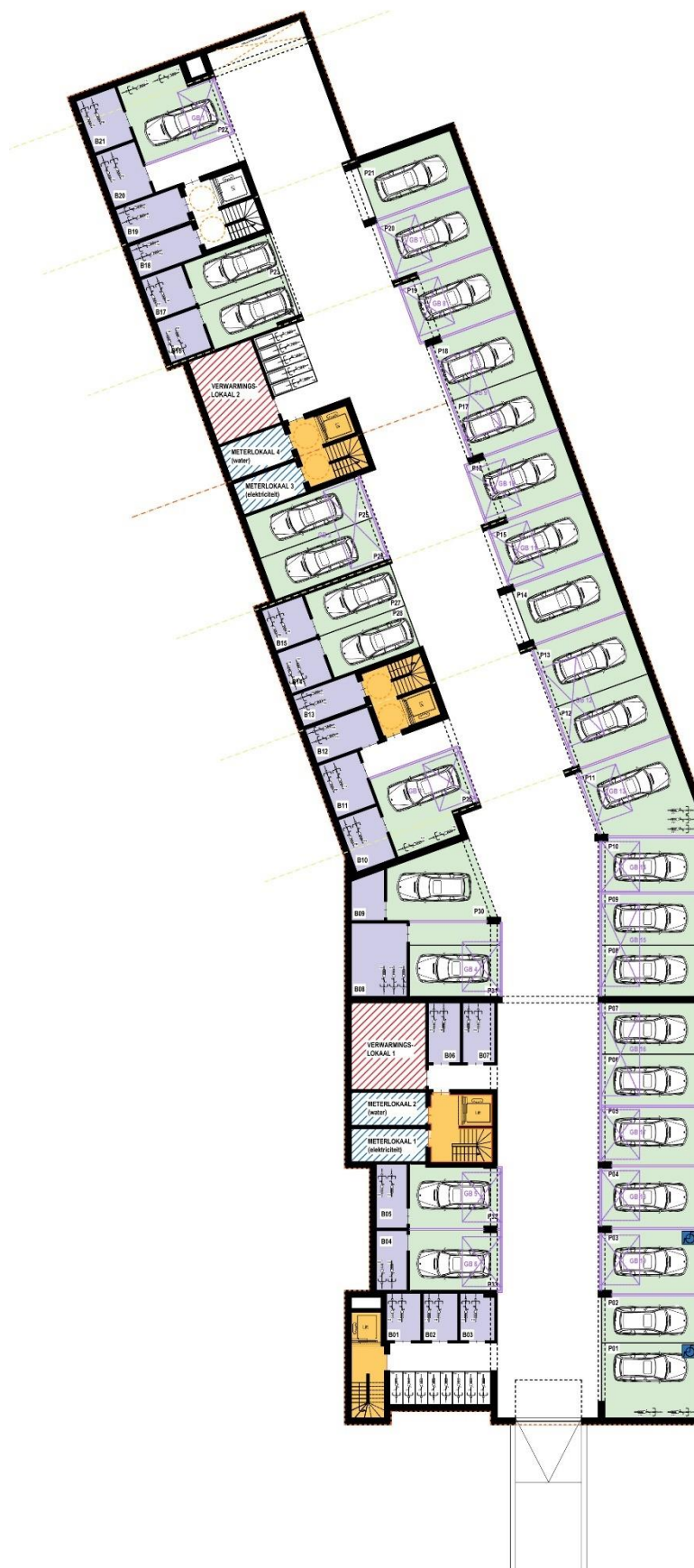
In het ontwerp blijven zo veel mogelijk bestaande bomen behouden.

Figuur 4: Snede

Figuur 5: Inplantingsplan

Figuur 6: Kelderplan

Figuur 7: Funderings- en rioleringsplan

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

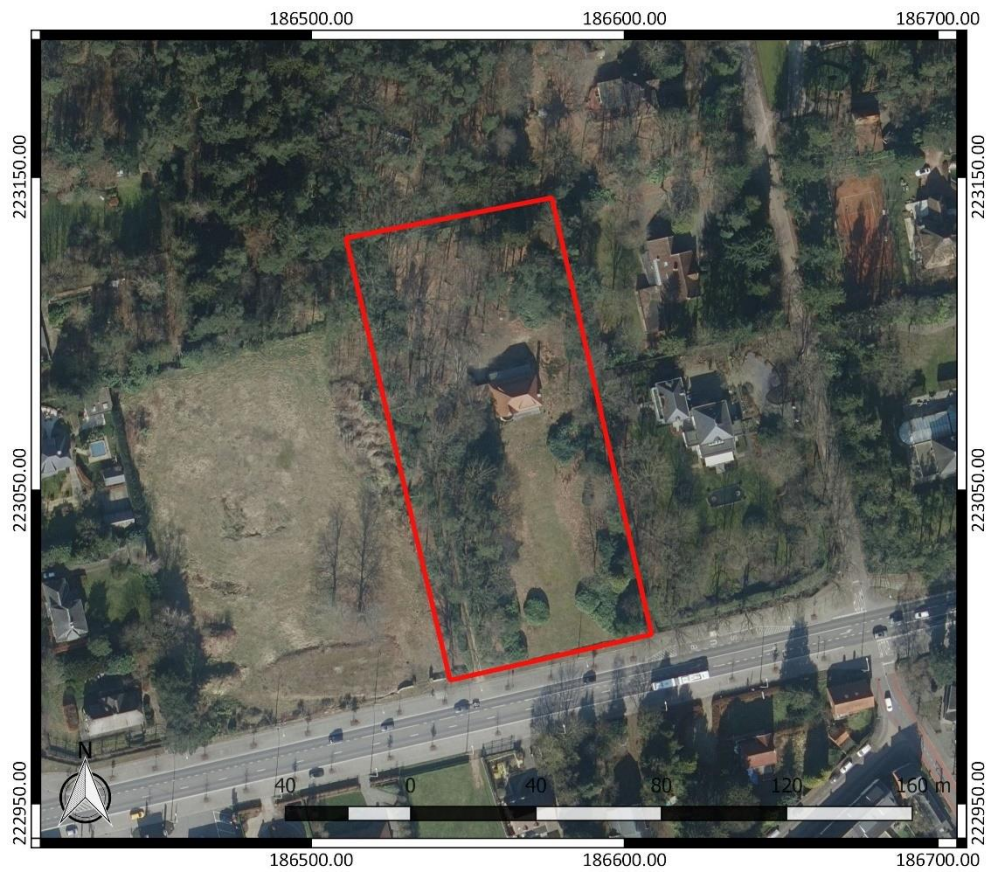
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten noorden van de Antwerpsesteenweg en ten westen van het Bergeneindsepad (Figuur 8). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Ten oosten stromen de Looyloop en de Visbeek (Figuur 10). Ten westen vinden we de Eindeloop en de Laakbeek. De waterlopen in de omgeving bevinden zich al op grote afstand tot het onderzoeksgebied.

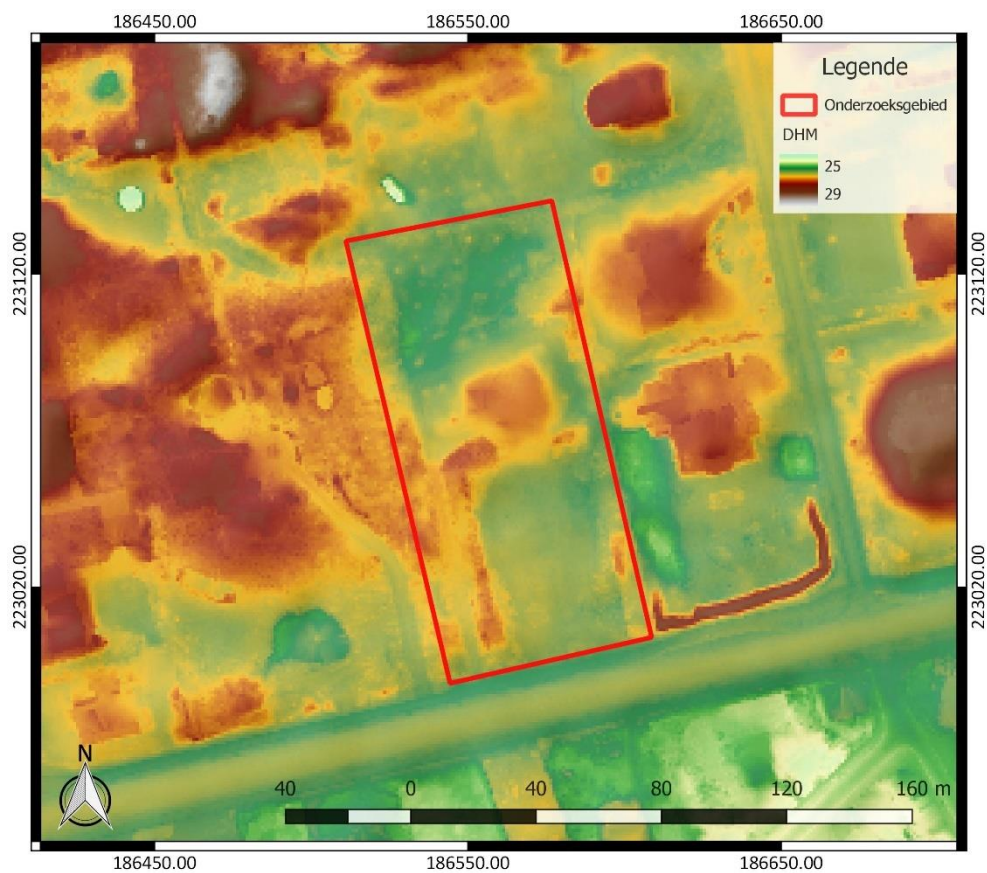
Geomorfologisch behoort het onderzoeksgebied tot de Kempische laagvlakte, die zich tussen de Scheldepolders in het westen en het Limburgs plateau in het oosten bevindt. Het gebied wordt ook de microcuesta van de Kempen genoemd. De cuestarug zelf daalt langzaam naar het noorden. De aanwezige waterlopen lopen nagenoeg evenwijdig. Ze ontspringen in het noordnoordoosten en stromen in zuidwestelijke richting.³

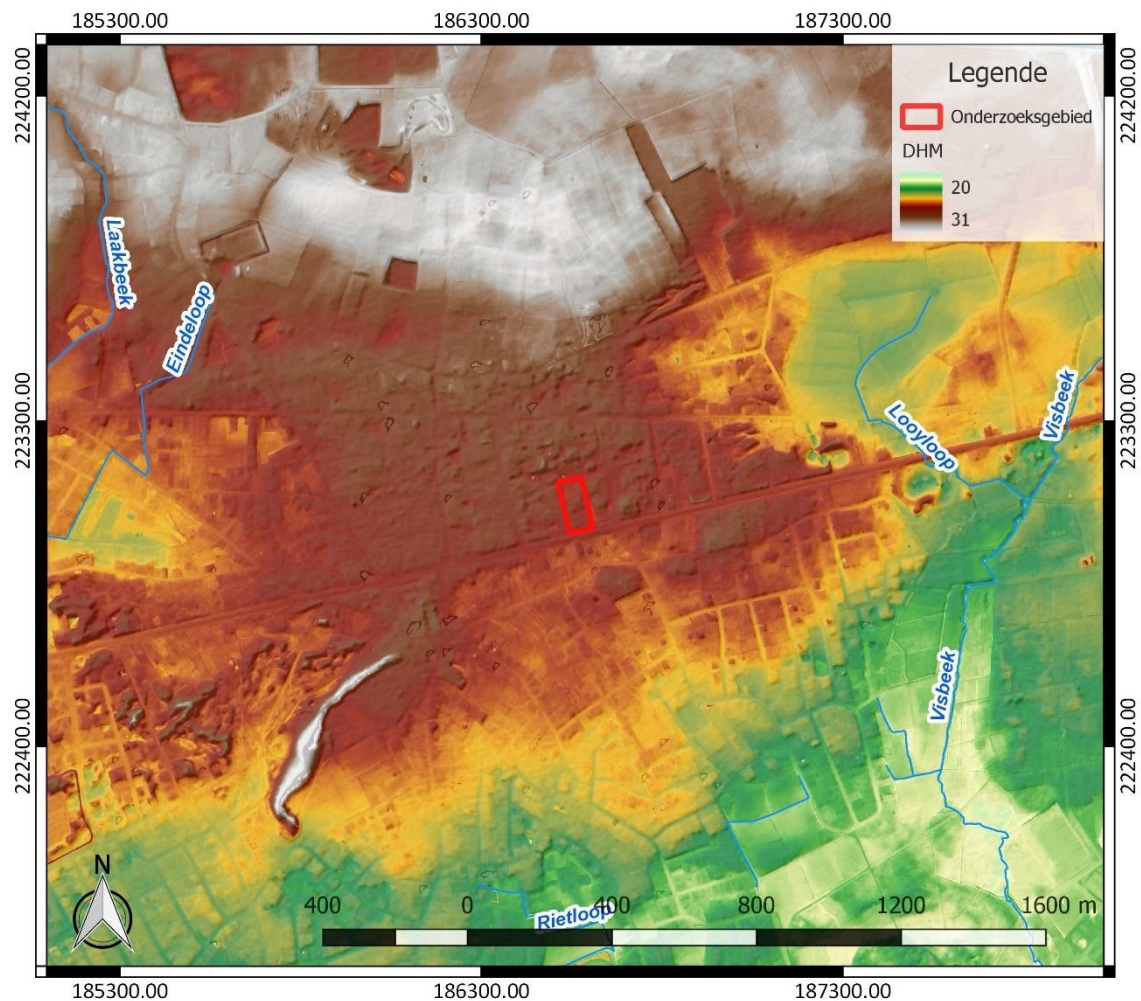
³ Bogemans 2005, 4-5

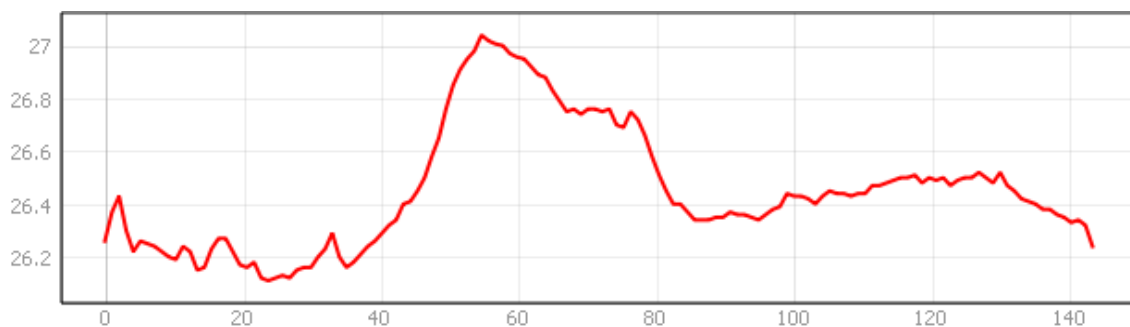
Figuur 8: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

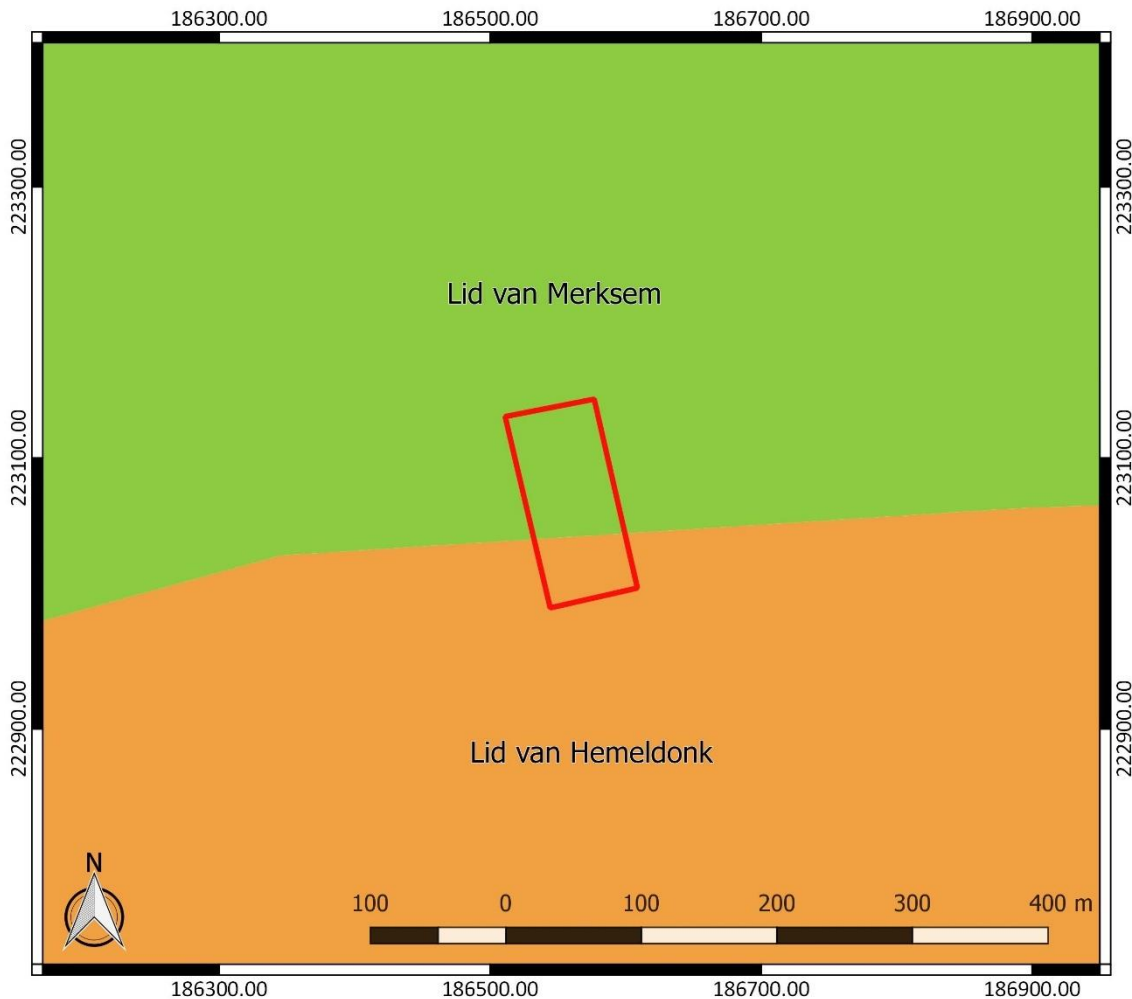

Figuur 10: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 11: Hoogteverloop van noordnoordwest naar zuidzuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op een uitloper van de microcuesta. Het terrein kent een hoogte van 26,2 tot 27,0 m TAW en is vrij vlak. De zone ter hoogte van de bebouwing is beperkt opgehoogd.

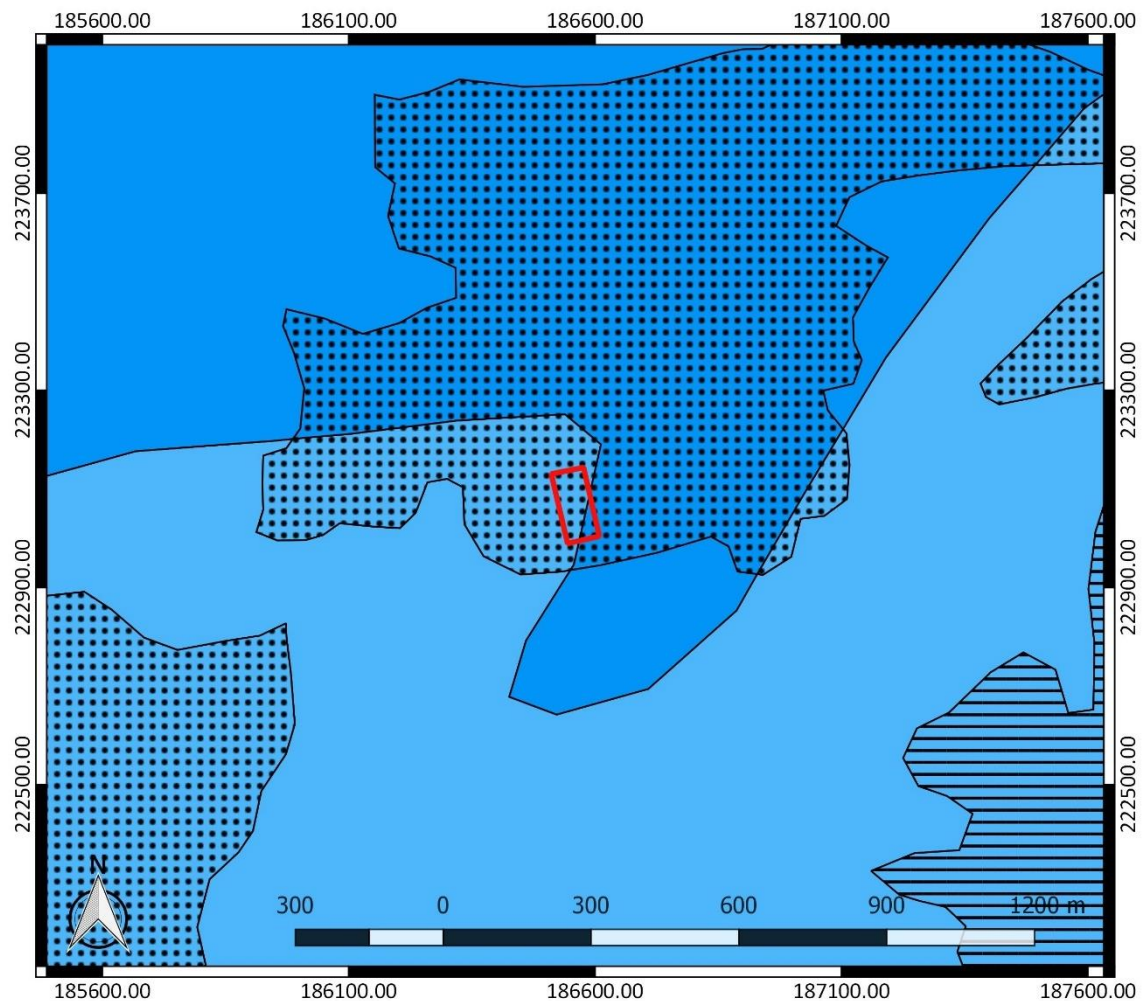
Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat in het noorden uit het Lid van Merksem. Dit bestaat uit grijsgroen tot grijsbruin fijn tot middelmatig zand, dat glauconiet- en kalkhoudend is, en dat schelpfragmenten en siderietconcreties bevat. Ter hoogte van het zuiden van het onderzoeksgebied geeft de kaart het Lid van Hemeldonk aan. Dit wordt gekenmerkt door lichtgrijs tot grijsgroen fijn zand dat zeer goed gesorteerd is, weinig kleihoudend is en verder glauconiethoudend en glimmerhoudend is.⁴

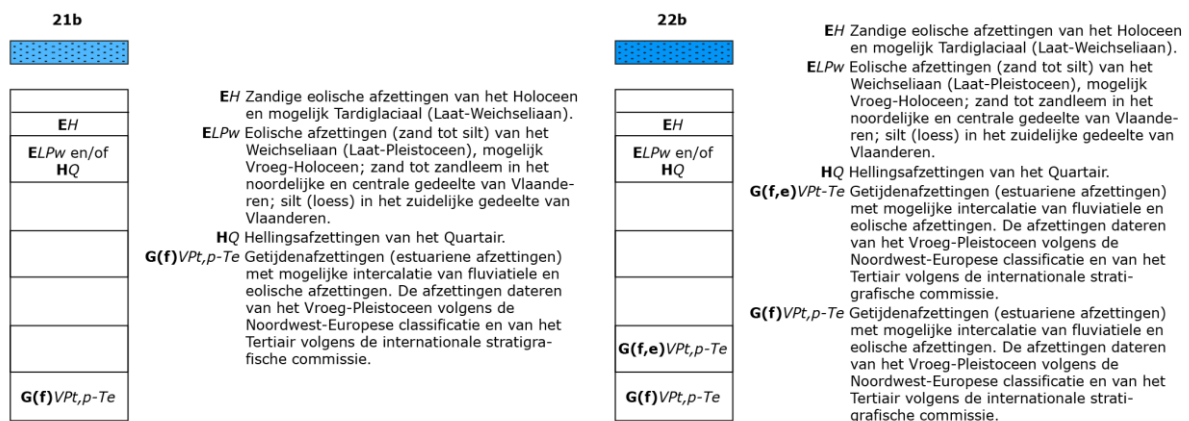
De quartairgeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich oudere getijdenafzettingen met mogelijke intercalatie van fluviatiele en eolische afzettingen van het Vroeg-Pleistoceen. Boven op de eolische afzettingen of hellingafzettingen komen jongere zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) voor.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

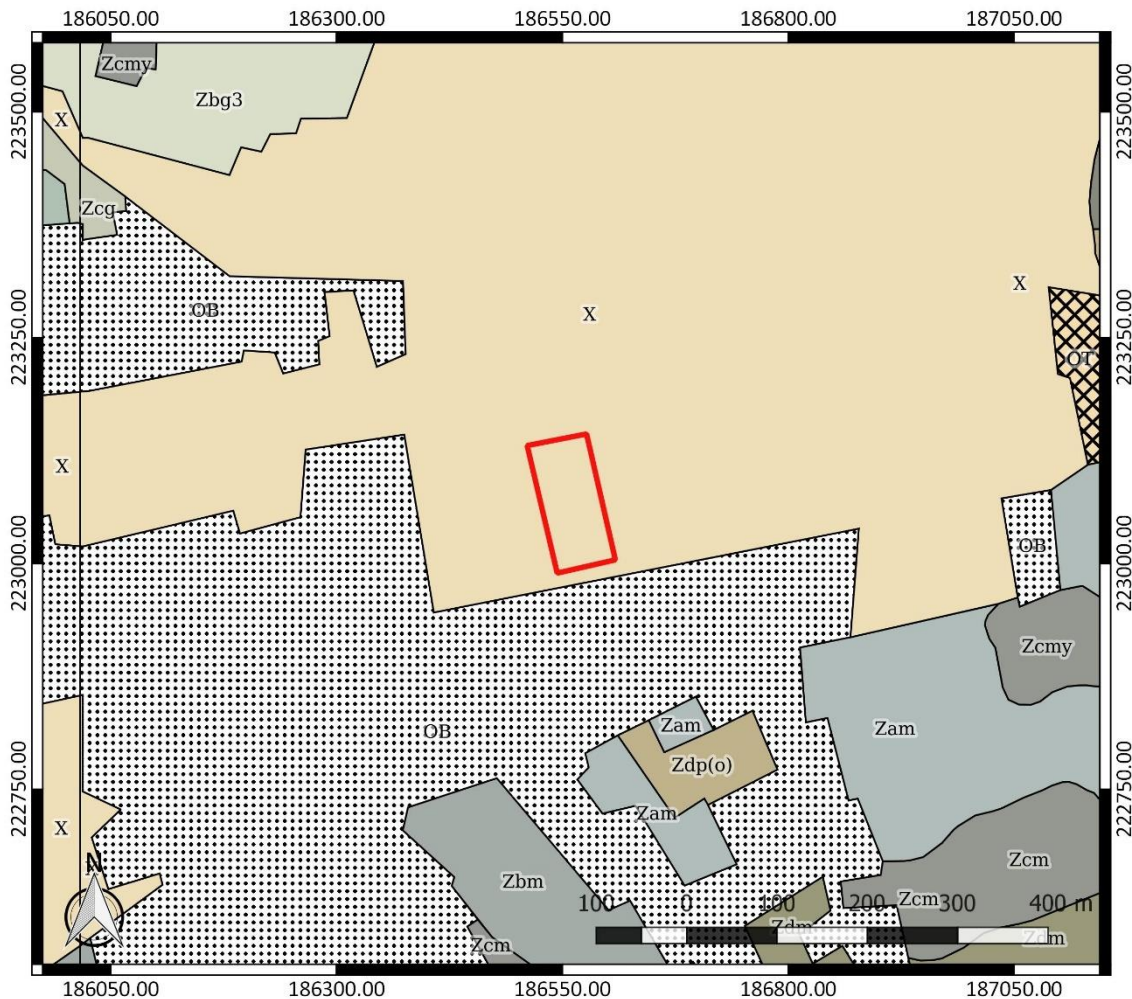

Figuur 13: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 14: Legende bij de quartairegeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 15) situeert het onderzoeksgebied en zijn omgeving volledig ter hoogte van duingrond (X). Op korte afstand ten zuiden geeft de bodemkaart ook nog de aanwezigheid van een bebouwde zone (OB), een zeer droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zam), een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zbm) en een matig natte zandbodem zonder profiel en met sterke antropogene invloed (Zdp(o)) aan.

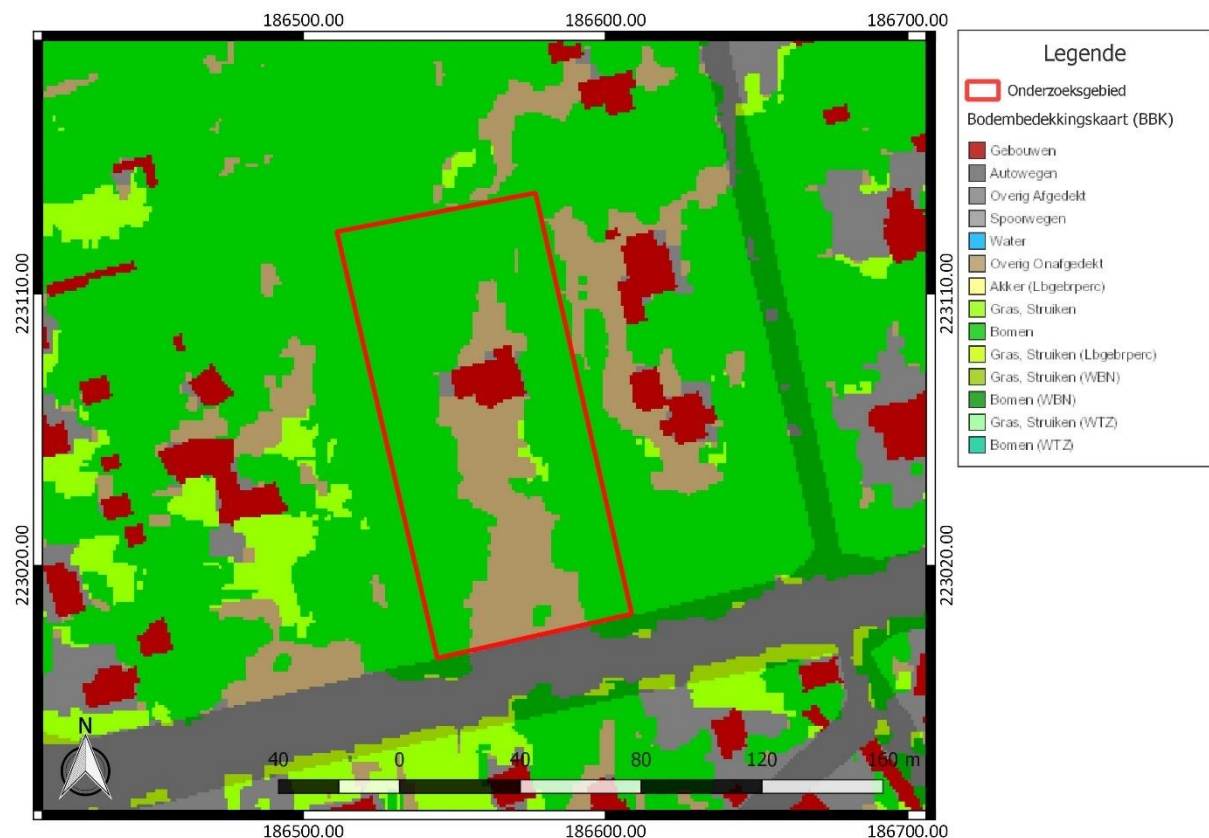

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De dikke antropogene humus A horizont ten zuiden van het onderzoeksgebied is waarschijnlijk een pluggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met pluggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van pluggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste pluggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Pluggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁶

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaat een gebouw en onverharde zones te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door bomen (Figuur 16). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8), maar de onverharde zone is nu ingenomen door gras en struiken.

⁶ Bastiaens/Van Moernick 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

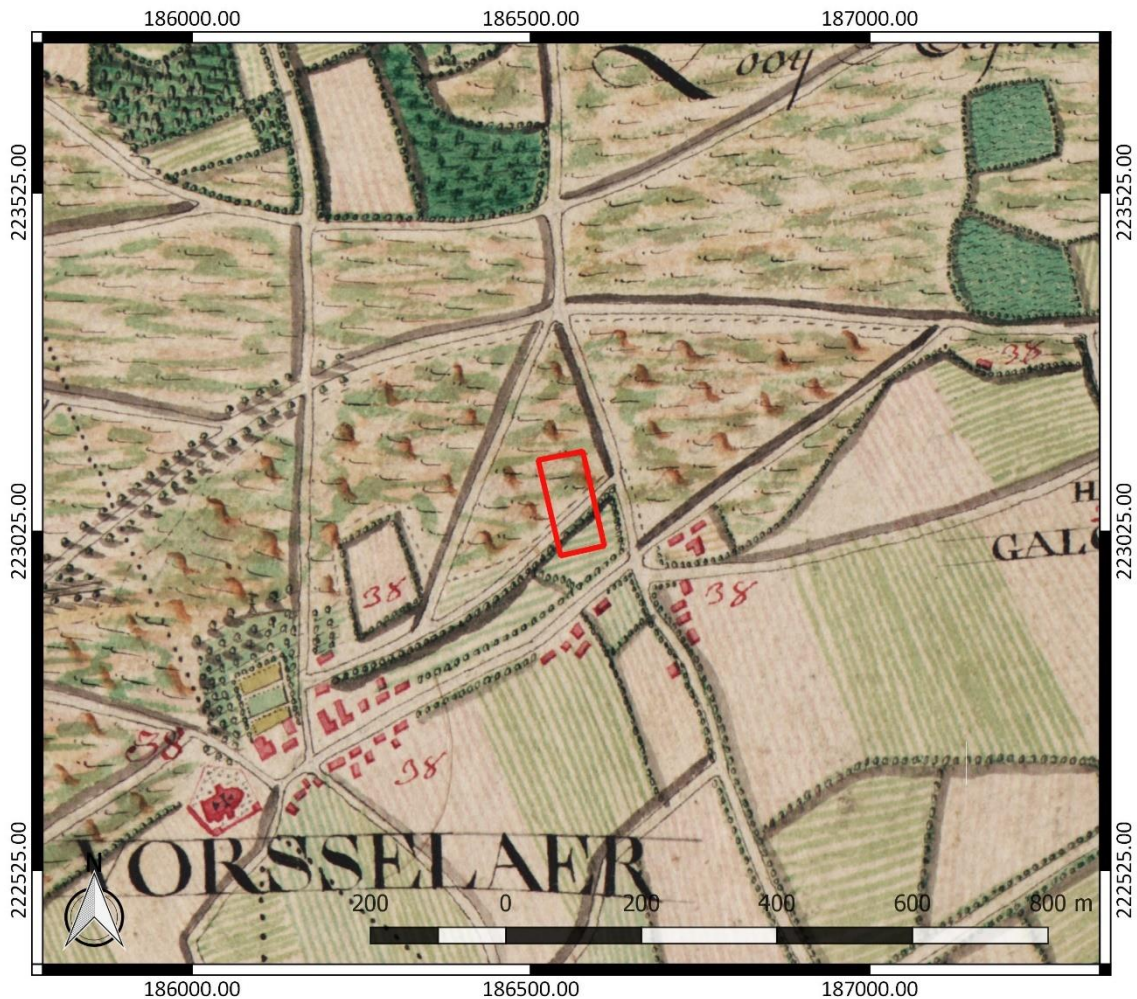
Figuur 16: Bodemgebruikskartaar met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Bestuurlijk vormde Vosselaar samen met Beerse één heerlijkheid. Het was deel van het Land van Turnhout, toen dit in 1347 als bruidsschat aan Maria van Brabant in pand werd gegeven. Na haar dood in 1399, werd het Land van Turnhout terug Brabants bezit, maar het bleef tot aan het einde van het Ancien Régime apart bestuurd. Op religieus vlak schonk bisschop Rogerus van Kamerijk in 1187 de inkomsten van de kerken van Vosselaar en Beerse aan de Sint-Wivina-abdij van Groot-Bijgaarden. In 1426 werden de rechten afgekocht door de Norbertijnen van de Antwerpse Sint-Michielsabdij. Vanaf 1559 ressorteerden Beerse en Vosselaar onder het bisdom Antwerpen, sedert 1802 onder Mechelen en vanaf 1962 terug onder Antwerpen.⁷

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied gesitueerd is ter hoogte van een zone met stuifzand (Figuur 17). Het onderzoeksgebied wordt op de kaart deels ter hoogte van een weg gesitueerd, maar wellicht gaat het om een fout bij het georefereren. In werkelijkheid moet het terrein ten noorden van de weg gesitueerd worden. Bebouwing in de omgeving bevindt zich al op enige afstand. Ten zuidwesten zien we de historische kern van Vosselaar.

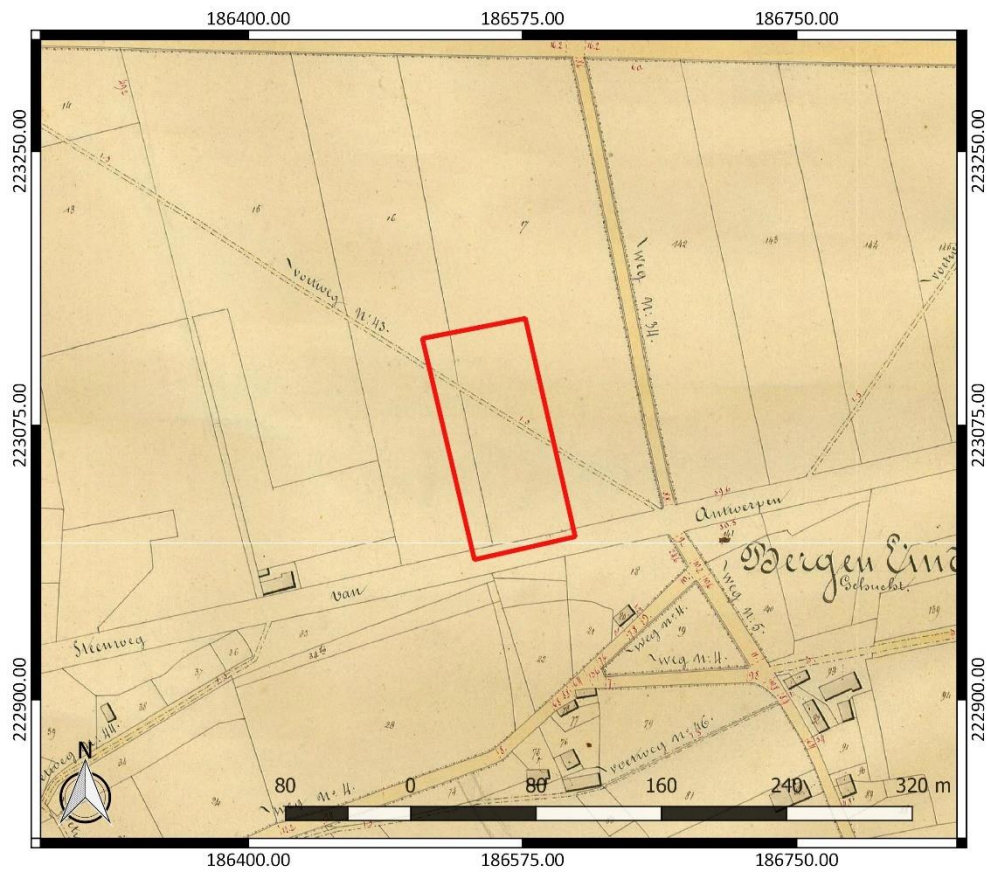
⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Beerse [online], <https://id.erfgoed.net/themas/13744> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

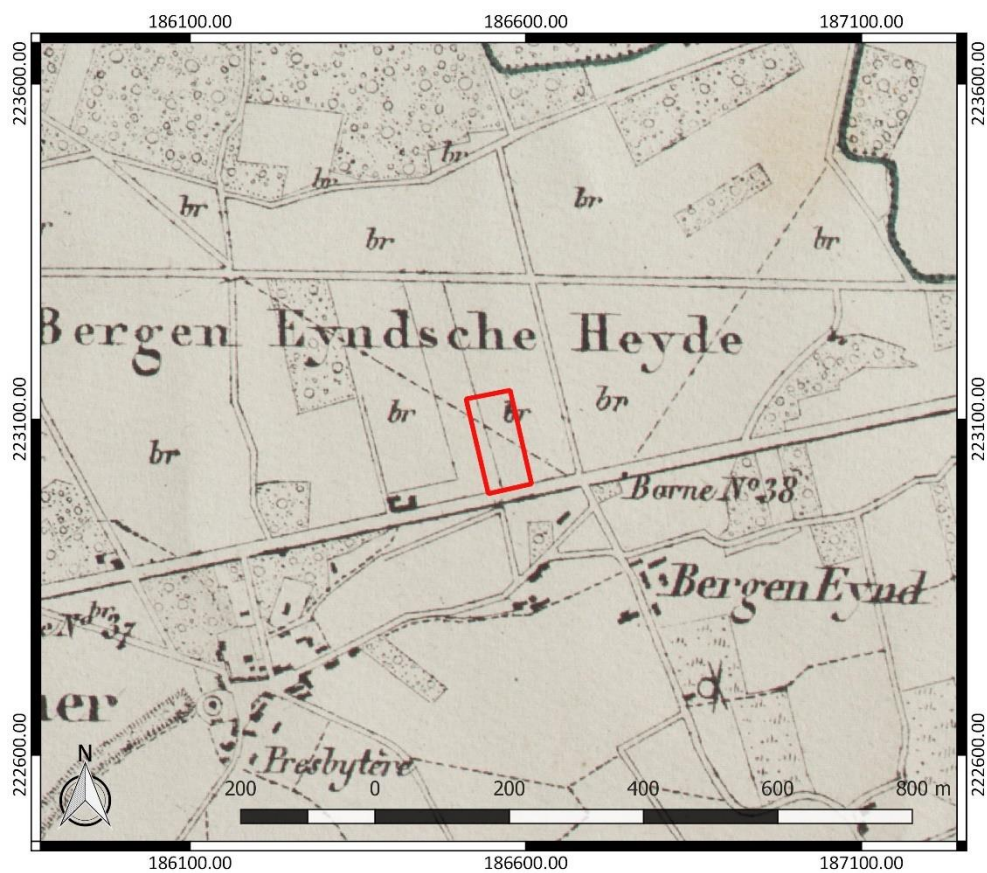
Figuur 17: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied (Figuur 18). De kaart toont een veldweg die schuin over het terrein loopt. De Vandermaelenkaart (1846-1854) geeft aan dat het terrein ingenomen wordt door heide. Verder toont ze ook de veldweg die we al opmerkten op de Atlas der Buurtwegen.

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 20) geeft aan dat het terrein nu bebouwd is. Een groot deel van het terrein is intussen ook bebost. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 21) geeft een gelijkaardig beeld weer als de voorgaande luchtfoto. Het beeld komt eveneens overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8).

Figuur 18: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 19: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

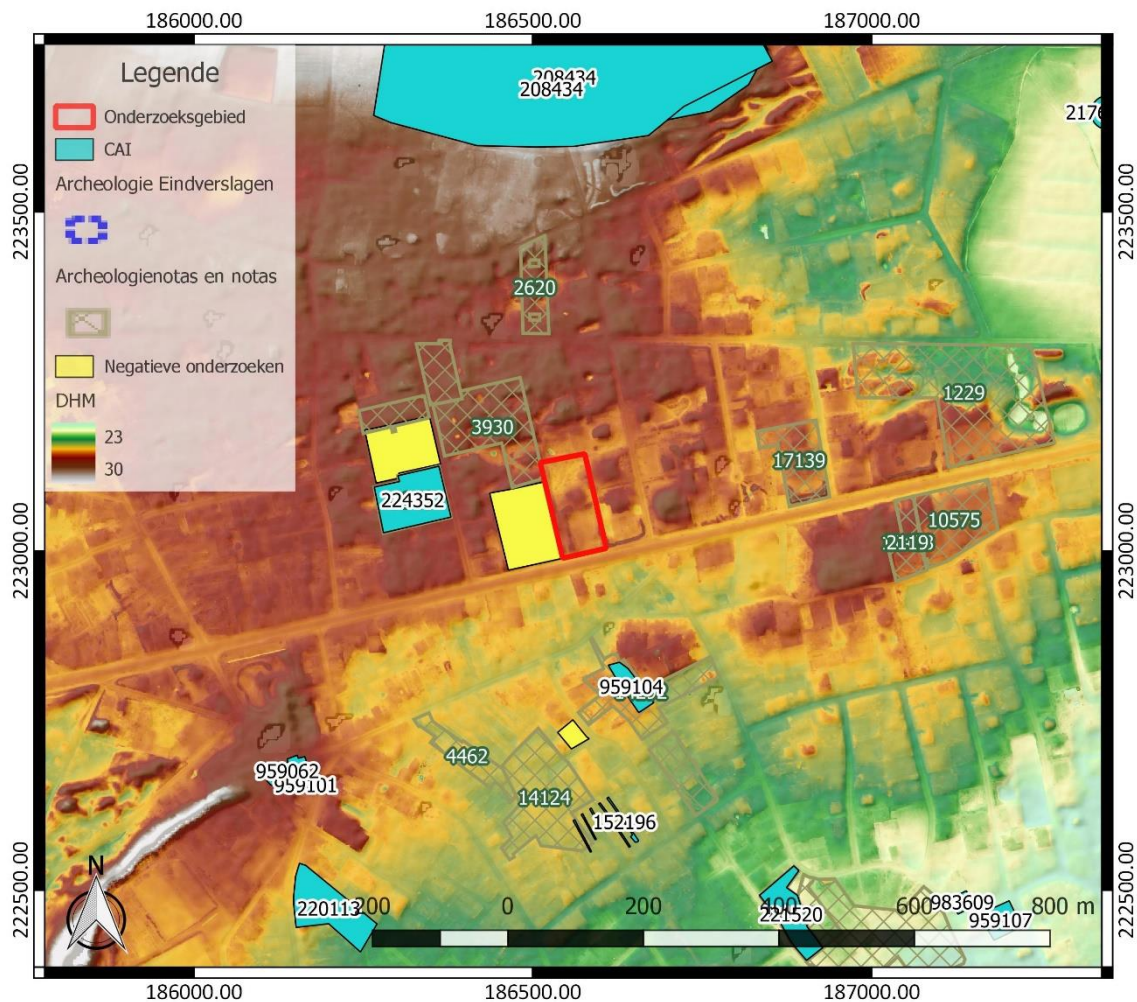
Figuur 20: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 21: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 22). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 22: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Ten westen van het onderzoeksgebied bevinden zich twee negatieve onderzoeken. Dit zijn onderzoeken die geen relevante resten opgeleverd hebben. Ter hoogte van CAI ID 224352 zijn bij een proefsleuvenonderzoek ook enkel recente sporen aangetroffen. De bodem bleek bovenaan geroerd tot verstoord, maar het niveau van de C horizont was plaatselijk nog goed bewaard en vertoonde geen verstuvingsen of resten van podzolitisatie. In profiel 5 waren wel plaatselijk nog restanten van een B horizont aanwezig, die aangeven dat op het terrein in het verleden wellicht een podzol gevormd is.⁸

⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Nijverheidsstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224352> (geraadpleegd op 14 maart 2023); Derweduwen 2018, 32-35

Figuur 23: Profielpuut 5 van het onderzoek ter hoogte van CAI ID 224352 (Derweduwen 2018, 34, fig. 14)

Ten zuiden vinden we twee boerenarbeiderswoningen die mogelijk dateren van 1790 (CAI ID 959104).⁹ Ten noorden vinden we CAI ID 208434. Hier zijn op basis van het DHM resten van celtic field-akkercomplexen uit de ijzertijd vastgesteld.¹⁰

CAI ID 959062 duidt de locatie van de O.L.V.-kerk aan, waarvan de eerste vermelding dateert uit 1160. In 1430 werd de oorspronkelijke kerk vervangen door een laatgotische kerk en in de 19de eeuw vonden verbouwingen plaats tot een kerk in neogotische stijl.¹¹ Hier vlakbij bevond zich in de 18de eeuw een gemeentehuis (CAI ID 959101).¹²

Ter hoogte van CAI ID 220113 zijn resten aangetroffen uit de metaaltijden. Ze kenden wel een slechte bewaringstoestand. Verder is er sprake van ploegsporen en spitsporen uit de late middeleeuwen en van kuilen uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.¹³

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Tuindershof [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/959104> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Celtic Field complex Het Looi [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208434> (geraadpleegd op 14 maart 2023)

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: O.L.V.-kerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/959062> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: De Zwaan [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/959101> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Bolck 9-13 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220113> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

Tot slot vermelden we graag nog de vondst van bewoningssporen uit de ijzertijd en uit de volle middeleeuwen en een greppelsysteem uit de Romeinse tijd en/of de vroege middeleeuwen bij CAI ID 221520.¹⁴

Proefsleuvenonderzoek ter hoogte van CAI ID 152196 bracht eveneens resten uit de ijzertijd aan het licht. Er bleek ook sprake van enkele middeleeuwse paalkuilen. Eén spoor is mogelijk te interpreteren als een brandrestengraf, maar het was te slecht bewaard om dit met zekerheid te kunnen stellen.¹⁵

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Landschappelijk stellen we vast dat het onderzoeksgebied gelegen is op een uitloper van een cuesta. Het bevindt zich al op grote afstand tot waterlopen in de omgeving. Op basis daarvan schatten we het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag in.

Relevante archeologische resten uit andere periodes kunnen wel voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Daarom wijzen verschillende reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Ze dateren hoofdzakelijk uit de metaaltijden en uit de middeleeuwen, maar ook een Romeinse aanwezigheid is niet uit te sluiten.

Historische kaarten helpen ons om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren vanaf de 18de eeuw. Daaruit blijkt dat het terrein lange tijd ingenomen werd door heide, tot het in de 20ste eeuw bebouwd en bebost raakte. Verder verwachten we op het terrein ook de aanwezigheid van stuifzand. Of daaronder nog een goed bewaard bodemarchief aanwezig is, dient op het terrein onderzocht te worden.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe appartementen en kantoren. De nieuwe bebouwing wordt onderkelderd. Dit betekent dat een groot deel van het terrein verstoord wordt tot op een diepte van ca. 3,20 m. Daarbuiten varieert de verstoringdiepte van de geplande werken sterk, van ca. 30 cm tot eveneens 3,20 m. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Roggestraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/221520> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Molenpad I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152196> (geraadpleegd op 14 maart 2023).

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving blijkt de regio archeologisch potentieel te kennen. Er is vooral een verwachting naar resten uit de ijzertijd en uit de middeleeuwen, maar de aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes is momenteel ook nog niet uit te sluiten. Enkel het potentieel op steentijd artefactensites wordt slechts laag ingeschat omwille van de grote afstand tot het onderzoeksgebied. Historische kaarten tonen ons dat het onderzoeksgebied sinds de 18de eeuw lange tijd in gebruik was als heide, tot het bebost en bebouwd raakte. Daar bovenop blijkt het onderzoeksgebied gekenmerkt door stuifzand. Dit maakt dat de bewaringstoestand van het bodemarchief momenteel moeilijk in te schatten is. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein begroeid, verhard of bebouwd is.

Landschappelijk bodemonderzoek is relevant om de bewaringstoestand van de bodem beter in te kunnen schatten, maar omdat het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites slechts laag ingeschat wordt, is het kosten-baten efficiënter om meteen over te gaan tot een andere onderzoeksmethode.

Wel dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van de bestaande bebouwing en de oprichting van nieuwe appartementen en kantoren diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein en zijn omgeving archeologisch potentieel kennen. Op basis van reeds gekende archeologische resten is er vooral een verwachting naar resten uit de ijzertijd en uit de middeleeuwen, maar de aanwezigheid van relevante resten uit andere periodes is ook nog niet uit te sluiten. Wel wordt het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite op basis van de landschappelijke ligging van het terrein slechts laag ingeschat. Verder is er ook onduidelijkheid over de bewaringstoestand van het bodemarchief. Omwille daarvan, maar ook omwille van het archeologisch potentieel en de bedreiging van het bodemarchief die uitgaat van de geplande werken, is bijkomend archeologisch onderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Bogemans, F., 2005: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 2-8 Meerle-Turnhout*, Brussel.

Derweduwen, N., 2018: *Nijverheidsstraat te Vosselaar (Antwerpen). Verslag van resultaten door middel van landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven*, Gent (ADEDE Archeologisch Rapport 366).

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: *Essen in zicht. Essen en plaggendekken in Nederland. Onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse archeologische rapporten 34).

4.2 Websites

Cartesius (2023)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

